

Карпова О. О.
доцент кафедри іноземних мов
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА В УКРАЇНІ ОЧИМА СТУДЕНТІВ ТА ВИПУСКНИКІВ: ПЕРЕВАГИ, НЕДОЛІКИ, ВИКЛИКИ

Системні зміни в освіті, які були спричинені розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, а також цифровізацією та пандемією, змінили парадигму освіти змістовно, структурно та назавжди. Формальна освіта поступово витісняється неформальною освітою та інформальним навчанням. Класична освіта, яку пропонують навіть найкращі університети світу, стає менш затребуваною та необхідною при працевлаштуванні або створенні власного бізнесу. Більшим попитом сьогодні користується неформальна освіта, а саме набуття знань, умінь та навичок студентами поза університетом. І хоча вона часто не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій та дипломів, однак, сучасний студент зацікавлений в отриманні такої освіти, тому що її основними перевагами є доступність, гнучкість, відносно дешева ціна та практичність. Сьогодні студенти не хочуть витратити п'ять років на вивчення дисциплін, які їм можуть знадобитися, а можуть і не знадобитися, які їм не цікаві або не потрібні. Вони хочуть інвестувати свій час та гроші у той результат, який вони прагнуть, а не в той, що нав'язаний державою. Сучасні освітні онлайн платформи пропонують вивчення не дисциплін, а короткострокових та довгострокових курсів або мікрокваліфікацій (з англ. microcredentials).

Визначальною характеристикою неформальної освіти є те, що вона є доповненням, альтернативою та/або доповненням до формальної освіти в рамках процесу навчання людей протягом усього життя. Вона доступна для людей різного віку, але не обов'язково потребує безперервного структурованого шляху; вона може бути короткостроковою та/або з низькою інтенсивністю, і зазвичай надається у формі коротких курсів, семінарів або воркшопів. Неформальна освіта здебільшого призводить до отримання кваліфікацій, які не визнаються як формальні кваліфікації відповідними національними органами управління освітою, або взагалі до відсутності кваліфікації. Неформальна освіта може охоплювати програми, що сприяють розвитку грамотності дорослих і молоді та освіті для дітей позашкільного віку, а також програми щодо життєвих навичок, трудових навичок та соціального чи культурного розвитку [1, с. 81 UNESCO].

Законом України «Про професійний розвиток працівників» в Україні визначено термін «неформальне професійне навчання працівників». Неформальне професійне навчання – це набуття працівниками професійних знань, умінь і навичок, не регламентоване місцем набуття, строком та формою навчання. Як показує досвід європейських країн, визнання результатів неформального професійного навчання має позитивний соціальний ефект як для працівників, які підвищують свій статус, так і для суспільства, для його макроекономічного розвитку [2].

Відтак, проведене нами опитування у грудні 2021 року, в якому взяло участь 233 особи (29% студентів та 71% випускників різних навчальних закладів) стосовно доцільності та ефективності неформального навчання показало, що серед опитаних, 65% респондентів вважали, що знання, уміння та навички, отримані в університеті не є достатніми для професійної діяльності. Тому, майже 75% осіб проходили хоча б один раз онлайн курс,

тренінг або семінар поза університетом. Такі високі показники незадоволеності формальною освітою, в даному випадку, вищою, свідчать, на наш погляд, про її неефективність, застарілість та необхідність в багатьох змінах, що стосуються і оновлення навчального контенту, і ціни на навчання, і якості викладання, і навіть строків навчання.

На питання чи було навчання поза університетом корисним, 44% респондентів відповіли, що навчання було доцільним та корисним; 31% опитаних вважали, що все залежало від лектора або змісту самого курсу. 21% студентів та випускників не навчалися поза університетом. Лише 8% відповіли, що неформальне навчання було марним. Такі дані свідчать про те, що більшість здобувачів неформальної освіти були задоволені навчанням поза університетом, за умови якісного контенту курсу та професійного лектора. Серед усіх опитаних, як зазначено вище, лише 21% осіб не мали досвіду у неформальному навчанні, що говорить про те, що майже 80% студентів та випускників потребували додаткові знання, вміння та навички, які могли отримати лише поза університетом.

Окрім того, на наш погляд, закладам вищої освіти було б доцільно провести моніторинг найпопулярніших курсів серед студентів та випускників, та створити такі освітні продукти, які б не змушували здобувачів освіти шукати їх у конкурентів. Про це свідчать і відповіді на питання анкети стосовно професійної спрямованості курсів. Так, 39% опитаних відповіли, що навчальні курси, семінари, тренінги поза університетом були їх професійної спрямованості. Вважаємо, це як раз той відсоток, на який ЗВО необхідно звернути увагу у навчальному процесі. Цікавим виявився і той факт, що 38% респондентів обирали неформальне навчання для отримання кваліфікації в іншій сфері.

До того ж, за результатами опитування, 76% респондентів відповіли, що готові продовжувати навчатися, а саме відвідувати курси, тренінги, семінари, конференції тощо, після отримання диплому. 7% не планували продовжувати навчання після університету та 17% не були готові відповісти на питання. Вважаємо, що відповіді, свідчать про затребуваність якісної освіти в українському суспільстві та необхідність розробки сучасних короткострокових та довгострокових курсів.

На питання завдяки чому хотілось би підвищити свою кваліфікацію, ми отримали наступні відповіді:

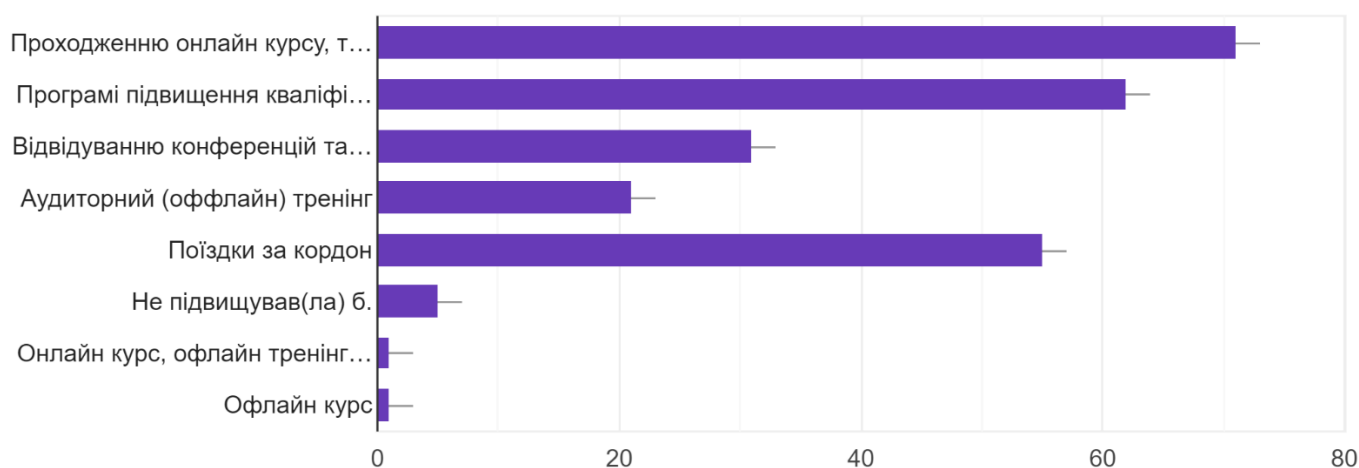

Рис. 1 Найпопулярніші шляхи підвищення кваліфікації серед студентів та випускників

Так, 30% респондентів хотіли б підвищити свою кваліфікацію завдяки проходженню якісного онлайн курсу або тренінгу, 27% – завдяки програмі підвищення кваліфікації, 25% прагнули б отримати підвищення кваліфікації закордоном, 13% – завдяки відвідуванню конференцій та інших заходів. 9% респондентів хотіли б стажуватися в аудиторії, 5% не підвищували б свою кваліфікацію взагалі.

Питання анкети стосовно довготривалості курсу також дало цікаві та важливі для осмислення результати: 67% респондентів зазначили, що неформальне навчання сприймається краще, якщо курс короткостроковий (до 6 місяців). 17% не змогли дати конкретну відповідь, а 16% надали перевагу довгостроковому курсу (більше 6 місяців). Такий попит на ринку освітніх послуг спонукає до створення нових короткострокових онлайн курсів, які були б доступними, гнучкими та корисними. Це підтверджує той факт, що сучасний студент не готовий до довгострокового вивчення нецікавих, некорисних та непотрібних дисциплін. Важливо відмітити те, що для здобувачів неформальної освіти виявилось важливим, щоб курс був поділеним на декілька частин, тому що матеріал, поданий частинами та логічно структурований, легше та краще сприймається, аніж той, що представлений одним великим блоком.

Також, за результатами анкетування, 26% опитаних були задоволені неформальним навчанням загалом, 18% не навчалися поза університетом, а найбільшими недоліками неформального навчання були визначені такі: висока ціна, поверхневі знання, неякісно створений курс, невідповідність якості навчання його ціні, недостатність власного часу на навчання, непрофесійні лектори.

Отже, сучасні тенденції в освіті та різноманітні зовнішні фактори, такі як цифровізація багатьох сфер, глобалізація та геополітична ситуація, пандемія, засвідчили необхідність розробки та вдосконалення форм та методів неформального навчання в Україні. Аналіз даних опитування показав значний інтерес та попит здобувачів освіти та випускників до отримання неформальної освіти та підвищення кваліфікації для розвитку професійних знань, умінь та навичок поза університетом та офісом. Університети повинні бути готові до сучасних викликів та конкуренції на освітньому ринку, тому нагальною потребою є проведення моніторингу освітніх продуктів, розробка власних короткострокових та довгострокових онлайн курсів, семінарів тощо, створення нових програм підвищення кваліфікації.

Список використаних джерел:

1. International Standard Classification of Education. UNESCO. 2011. URL: <http://uis.unesco.org/en/glossary-term/non-formal-education>
2. Неформальне професійне навчання. Державний центр зайнятості. URL: <https://www.dcz.gov.ua>
3. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Tex>